

Uurimuse eesmärgist ja uurimisküsimustest emakeeleolümpiaadi näitel

Maigi Vija

emakeeleolümpiaadi žürii liige,
Tartu ülikooli emakeeleõpetuse assistent

Emakeeleolümpiaadi žürii liikmena pean tõdema, et uurimistöid jõuab meieni üha vähem, kuigi gümnaasiumi lõpetamiseks on gümnasistil kohustuslik koostada uurimuslik või praktiline töö. Kui veel 2016. aastal esitati žüriile 45 uurimistööd, siis viimase nelja aasta emakeeleolümpiaadi uurimistöövoorusse on laekunud vastavalt 13 (2017), 12 (2018), 9 (2019) ja 23 tööd (2020).

Kõik, kes on uurimistööd kavandanud, teinud või juhendanud, teavad, kui keeruline protsess¹ ja suur töö see on ning kui palju lugemist, kirjutamist ja mõtlemist see nõuab. Kahtlemata on kiidusõnad ära teeninud nii kõik uurimistööde autorid kui ka nende juhendajad. 2020. aasta emakeeleolümpiaadi uurimistööde põhjal sobib enne järgmist olümpiaadi teha väike kokkuvõte, et anda nõu ja tagasisidet ning korrata üle põhitõed, mis on töö õnnestumiseks väga olulised.

Kuidas uurimust alustada?

Varasemate olümpiaadide ülevaatekirjutistest ning tänavustest retsensioonidest võib lugeda, et tugevamaid uurimistöid iseloomustab eesmärgipärane lähenemine, uurimisküsimuste selge sõnastus, põhjalik teooriaosa, loogiline ülesehitus ja korrektsus. Sellistes töödes on materjali analüüsitud süsteemselt ja põhjalikult ning töö lõpus on uurimisküsimustele vastused

---

¹ Uurimistöö protsessi ja osade kohta tasub lugeda käsiraamatutest (nt Hirsjärvi, Sirkka; Pirkko Remes; Paula Sajavaara 2005. Uuri ja kirjuta. Kirjastus Medicina ning Õunapuu, Lembit 2014. Kvalitatiivne ja kvantitatiivne uurimisviis sotsiaalteadustes. Tartu Ülikool).

saadud ning nende põhjal järeldused tehtud. Retsensentide tagasisides on korduvalt viidatud eesmärgi ja uurimisküsimustega seotud puudujääkidele, seega keskendun siinses artiklis just neile, sest selgelt sõnastatud eesmärgi ja uurimisküsimuste korral on uurimuse fookus paigas ja analüüs piiritletud.

Uurimuse (ja üldiselt ka teadusartikli) sissejuhatusse pannakse tavaliselt lühidalt kirja uurimuse taust ja probleem, eesmärk ja uurimisküsimused ning kirjeldatakse töö ülesehitust, seda kõike just sellises järjekorras. Uurimistööd ei alustata eesmärgi sõnastamisega, vaid sellele eelneb **taustalõik**, mis avab töö teemat ja esitab olulisima teooriast ning võib olla esitatud näiteks (uurimis)probleemina. Töö alguses sobib ka selgitada, kuidas uurija teema juurde jõudis ning miks ta peab oluliseks seda uurida. Tausta kirjeldamiseks ja uurimisprobleemi püstitamiseks on kasulik tutvuda materjalidega, mis on olümpiaadi juhendis soovitusliku kirjandusena esitatud. Tihtipeale on juhendmaterjalis nimetatud ka (gümnaasiumi)õpikuid, kuid need on õpilasele mõeldud eelkõige teema, mõistete ja teooriaga tutvumiseks, nendes puudub alusmaterjalile viitamine.

Uurimine pole uurija eesmärk

Tausta selgitamise järel tuleks jõuda **eesmärgi** sõnastamiseni, millest omakorda lähtuvad uurimisküsimused. 2020. aasta emakeeleolümpiaadi teema oli „Meediatekstid tegelikkuse peegeldaja ja kujundajana“, kuid uurimistöö jaoks on selline teema liiga üldine. Uurijale on teada uuritav nähtus või pigem valdkond, milleks on meediatekstid, ent kindlasti tuleb uurimuse eesmärgist lähtuvalt otsustada, missuguste meediatekstide ning neist saadava materjali analüüsimine võimaldab eesmärki täita ja uurimisküsimustele vastata. Ei ole mõistlik püstitada liiga laia eesmärki ning pole mõtet sõnastada liiga palju eesmärke.

Eesmärkide kirjapanemisel kasutavad õpilased kõige rohkem verbe *uurima* ja *analüüsima*, mis viitavad pigem uurimisprotsessile, mitte aga uurimistulemustele. Keelematerjali uurimine ja analüüsimine on uurimuse seisukohast kahtlemata oluline tegevus, kuid uurija teeb seda mingi eesmärgiga, mis peaks eesmärgi sõnastusest ka välja paistma. Eesmärgid *uurida ajalehe juhtkirju*, *analüüsida juhtkirjade keelekasutust* või *vaadelda sõnakasutust koroonateema käsitlemisel ajakirjanduses* väljendavad

uurija tegevusi ning on liiga laiad ja vajaks täpsemalt sõnastamist: mida juhtkirju või koroonateemalisi ajakirjandustekste analüüsidest nendest leida või välja selgitada tahetakse. Ühest selgelt piiritletud ja arusaadavalt sõnastatud eesmärgist piisab õpilasuurimuse jaoks täiesti ning eelnevalt esitatud näidetest saab täpsustamise abil sõnastada uurimistulemusele viitava konkreetse eesmärgi, nt *töö eesmärk on selgitada välja keelelised mõjutusvõtted Postimehe juhtkirjades koroonateema kajastamisel.*

Millele vastust otsitakse?

Emakeeolümpiaadi uurimistööde jaoks kogutakse, analüüsitakse ja tõlgendatakse enamasti mingisuguseid keeleandmeid. Teaduslik uurimine tähendabki eesmärgipäraselt teabe või andmete kogumist. Seega on eesmärk uurimistöö selgroog ja selle põhjal sõnastatud **uurimisküsimused** määratlevad, mida uurija uurib ehk mida ta tahab välja selgitada, lahendada või millele vastuseid leida. Žürii liikmete retsensioonides kordub tähelepanek, et õpilasuurimuse eesmärk või uurimisküsimused ei ole piisavalt selgelt kirja pandud. Leidus töid, kus eesmärki polnud üldse välja toodud, kuid olid uurimisküsimused. Ühes õpilastöös oli kõigepealt kirja pandud viis uurimisküsimust ja seejärel kolm eesmärki. Uurimisküsimuste optimaalne hulk on kaks-kolm, kuid viis-kuus on juba liiga palju, sest sel juhul jääb osale küsimustest vastamine pealiskaudseks. Kui kahelekolmele uurimisküsimusele on analüüsitava keelematerjali abil vastused leitud ning selle põhjal järeldused sõnastatud, on tavaliselt tulemuseks õnnestunud uurimus.

Uurimisküsimused **sõnastatakse küsimusena**, need lähtuvad eesmärgist ning on seostatavad töö teooriaga. Mõistlik on uurimisküsimusteks sõnastada eri tüüpi (eri küsisõnaga algavaid) küsimusi ning *kas*-küsimus ei ole uurimisküsimusena sisukas, sest sellele on ainsad võimalikud vastused „ei“ või „jah“. Uurimisküsimusteks ei sobi väitlause kujul kirjeldus (*uurimisküsimuseks oli omapäraste keelendite leidmine juhtkirjadest või uurimisküsimuseks on võrrelda koroonateemalistes juhtkirjades kasutatud omadussõnu varasemates tekstides leidumutega*). Esitatud näidete probleem seisneb selles, et need pole küsimused ega ole piisavalt täpselt sõnastatud, et hoida uurijat uurimise fookusest kõrvale kaldumast. Parem oluks vormistada uurimisküsimused küsilauseks, nt *Kuidas on juhtkirjades*

iseloomustatud ja isikustatud koroonaviirust? Milliseid metafoore on kasutatud koroonaga kohtades? Missuguseid liitsõnu on moodustatud tüve koroonaga abil?

Nõrgemate tööde kohta on retsensendid leidnud, et töö alguses on jäänud eesmärk ja uurimisküsimused täpselt paika panemata ning kuigi õpilane on teinud palju tööd, kogunud materjali, seda analüüsinud ja teinud teatud järeldusi, ei ole lugejale aru saada, mida, kuidas ja miks ta on uurinud ning analüüsinud. Pigem tasub püstitada vähem uurimisküsimusi, kuid sõnastada need niimoodi, et nendele saaks vastata materjali analüüsimise abil ning töö järeldused sünniksikidki eesmärgi, uurimisküsimuste ja materjali analüüsimise põhjal.

Veel mõni soovitus

Probleemipüstituse, eesmärgi ja uurimisküsimused leiab tüüpiliste teadusartiklite algusest. Ajakirjast Oma Keel saab lugeda populaarteaduslikke ülevaateartikleid, millel on teistmoodi struktuur, kuid siingi esitavad autorid artikli alguses tausta kirjelduse ja uurimisprobleemi ning siis tutvustavad materjali ja esitavad analüüsi tulemused², ent sellistest artiklitest ei leia sissejuhatust, kus oleks eesmärk ja uurimisküsimused sõnastatud. Soovitame väga enne uurimuse kirjutamist lugeda teemaga seonduvaid teadusartikleid, kust saab lisaks teooriale infot, kuidas artikli autor töö eesmärgi ja uurimisküsimusi on sõnastanud, kuidas allikaid omavahel sidunud ja viidanud, kuidas uurimismeetodit, materjali tutvustanud, analüüsi ja tulemused kirja pannud. Artikli lõpust allikalooendist leiab uurija ka lisamaterjale, mida lugeda ja oma uurimises kasutada.

---

² Vt Janson, Kairi, Piret Kuusk 2020. Kui taevas langes maapeale ehk Dopinguskandaal Eesti meedia meele. – Oma Keel 1, lk 47–55; https://www.emakeeleselts.ee/omakeel/2020_1/OK-1-2020_7.pdf. Janson, Kairi 2019. Vaata ja imesta: klõpse jahtivad lünkpealkirjad portaali Elu24 näitel. – Oma Keel 2, lk 51–58; https://www.emakeeleselts.ee/omakeel/2019_2/OK-2-2019_9.pdf